

Adalékok a marseille-i merénylet háttéréhez ^[1]

1934. október 9-én Marseille-ben meggyilkolták *II. Karadjordjevic Sándor* jugoszláv királyt, és *Louis Barthou* francia külügyminisztert. A támadást követő nyomozás során számos külföldi ország, így Olaszország mellett Magyarország érintettsége is felvetődött, illetve hogy szerepet játszott a merénylet végrehajtó horvát usztasák kiképzésében. A szervezők egy része Magyarországra menekült, akiket el kellett tüntetni Magyarországról. A kimenekítést egy háromfős, repülőkből álló csoport hajtotta végre *Gaáli Zoltán* repülő őrnagy vezetésével, akinek erről szóló emlékeit az alábbiakban közöljük.

1934. október 9-én a marseille-i kikötőben *II. Karadjordjevic Sándor* jugoszláv királyt (aki a nemzetiségi mozgalmakat erős központi intézkedésekkel próbálta felszámolni) meggyilkolták. (Az elkövető a macedón *ORIM* és a horvát *Ustaša* mozgalmak szövetkezésével alakult „Tett Propagandája” elnevezésű csoport kötelékébe tartozott.) A merénylet során a király azonnal meghalt, a mellette ülő *Louis Barthou* francia külügyminiszter megsebesült, sérülésébe rövidesen belehalt. Ugyancsak meghalt az autót vezető sofőr, két járőrelő és a merénylő is. Többen megsebesültek a kíséret tagjai és a bámészkodók közül.

A támadást követő nyomozás során számos külföldi ország érintettsége felvetődött, akik közvetve vagy közvetlenül támogatták a merénylet végrehajtóit. Ezeket természetesen elsősorban azok között az államok között keresték, akiknek érdekében állt, hogy a Jugoszláv Királyság ne erősödjön meg. Így Olaszország mellett Magyarországra is ráterelődött a figyelem. A Népszövetségben a jugoszláv külügyminiszter megvádolta Magyarországot, hogy köze volt *II. Sándor* jugoszláv király franciaországi meggyilkolásához, amennyiben szerepet játszott horvát usztasák kiképzésében. 1931 őszétől valóban Magyarországon - elsősorban a Zala megyei Jankapusztán - tartózkodott egy kisebb létszámú horvát csoport, amely a magyar kormány engedélyével a *Szajber Gyula* tulajdonában lévő *Gustav Perčec* korábbi osztrák-magyar katonatiszt, az usztasa mozgalom egyik vezetője által bérelt pusztaán tevékenykedett. 1932. második felétől a magyar kormány alkalmasszerűen anyagi támogatással, okmányokkal támogatta az *ORIM* és az usztasák vezetőit. A jankapusztai csoport legnagyobb létszáma mintegy 50 fő volt. A magyar hatóságok hivatalosan semmilyen kapcsolatot nem tartottak fenn a csoporttal, a felügyeletet formailag a Határmenti Útvonal Ellenőrző Kirendeltség gyakorolta felettük. A tábor mintegy két évig működött, amikor a *Perčec* titkárnőjeként szereplő *Jelka Pogorelec* megszökött, és Bécsben átadta információit a jugoszláv titkosszolgálat munkatársainak. A nő információi 1933. októberében emlékirat formában a *Novosti* folyóiratban, majd nem sokkal később önálló kiadványként is megjelentek. Noha az emlékiratban foglaltak nem hatoltak túlságosan mélyre (pl. egyetlen hivatalos személyt sem tudott megnevezni), a magyar kormányt mégis kellemetlenül érintette. Február 1-jén a Honvédelmi Minisztérium VI-2 (kémelhárító) osztályának egyik ismeretlen (*Tattay* ezredes) fedőnevű munkatársa tervezetet készített a tábor felszámolására, amit április közepén végre is hajtottak.

A merényletet követően nehezen követhető események zajlottak le, amelyben Magyarország is szerepet kapott. Több forrás is egybehangozva állítja, hogy a merénylet szervezőinek egy része Franciaországból Magyarországra menekült. Vélhetően belőlük és az 1934. elején az országban több helyre, elsősorban Nagykanizsára telepített usztasákból állt a csoport, amelyet el kellett tüntetni Magyarországról. Erre annál is inkább szükség volt, mert a felelőst kereső diplomácia és a sajtó - kiemelten a kisanant országoké - Magyarországot vette tűz alá, mivel - elsősorban olasz-francia kívánságra - Olaszországot nem támadhatták. Ugyanakkor a Népszövetségben a jugoszláv külügyminiszter megvádolta Magyarországot, hogy köze volt *II. Sándor* jugoszláv király franciaországi meggyilkolásához. Így a magyar kormány számára több szempontból sürgős és fontos lett, hogy a Magyarországon élő usztasákat eltávolítsa.

Ekkor kapcsolódhatunk be a történetben *Gaáli Zoltán* repülő őrnagy (a leírt esemény időpontjában százados) emlékei alapján. *Gaáli Zoltán* Déván született 1898. november 14-én. A Ludovika Akadémián 1922-ben avatták tisztté, az egr 14. gyalogezred állományába került, 1925. november 1-jétől különleges (feltehetően repülő) kiképzésre vezényelték. 1926. október 15-étől a Légügyi Hivatal, 1928-tól a rejtetten működő Légierők kötelékében szolgált, majd 1934-ben a Repülő Anyagszertár állományába helyezték. 1935-ben adományozták részére a Kormányzói dicsérő elismerés magyar Koronás Bronzérem keskeny piros-fehér szegélyezésű sötét smaragdzöld szalagon elnevezésű („Signum Laudis”) kitüntetést (amire a forrás végén utal is). Ugyanebben az évben a mátyásföldi légiforgalmi kirendeltségre, 1936-ban a szombathelyi repülő kiképző telepre helyezték. A háború folyamán a kassai repülőakadémián, végül 1943. október 1-jétől a kiképző repülődandárnál szolgált. 1945 után külföldön élt. *Ilinsky-Eggenhofer Dezső dr.* mérnök századdal folytatott levelezésében írta meg 1934-es küldetésének történetét.

Címkék:

[usztasa](#) ^[2]

[II. Karadjordjevic Sándor](#) ^[3]

[Jankapuszta](#) ^[4]

[Honvédelmi Minisztérium](#) ^[5]

[kémelhárítás](#) ^[6]

[Ludovika](#) ^[7]

[Gömbös Gyula](#) ^[8]

[Tildy Zoltán](#) ^[9]

[Marseille](#) ^[10]

[magyar-jugoszláv kapcsolatok](#) ^[11]

[magyar-francia kapcsolatok](#) ^[12]

Kiadás: 13. évfolyam (2013) 4. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hadtortenet/adalekok_a_marseillei_merenylet_hatterehoz.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hadtortenet/adalekok_a_marseillei_merenylet_hatterehoz.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/usztasa>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ii-karadjordjevic-sandor>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/jankapuszta>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/honvedelmi-miniszterium>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kemelharitas>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ludovika>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/gombos-gyula>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/tildy-zoltan>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/marseille>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-jugoszlav-kapcsolatok>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-francia-kapcsolatok>